

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE KULLANILAN DERS KİTAPLARINDAKİ GÖRSEL TÜRLERİ VE GÖRSEL-ETKİNLİK UYUMUNUN İNCELENMESİ

Araştırma Makalesi

Gamze TUNÇER* / Arzu ÇEVİK**

Geliş Tarihi: 28.12.2024 | **Kabul Tarihi:** 08.04.2025 | **Yayın Tarihi:** 30.06.2025

Özet: Çağdaş eğitimde teknolojinin rolü artmasına rağmen öğretimde ders kitapları temel araç olma özelliğini korumaktadır. Birçok alanda olduğu gibi yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde de farklı materyallerle desteklenerek kullanılan ders kitapları büyük önem taşımaktadır. Yabancı dil eğitimi veren kurum ve kuruluşlardaki derslerde kitabın yeri ve önemi hem öğrenen hem de öğretene açısından göz ardı edilemeyecek kadar fazladır. Kitapların; bilgi ve görsel öğeler içererek öğretilmesi hedeflenen konulara yönelme, öğrencilerin bilgiye ulaşmalarında onlara yol gösterme, onların ilgisini çekme gibi işlevleri vardır. Bu bakımdan ders kitapları çok yönlü olarak hazırlanmalıdır. Ders kitaplarında dikkat edilecek bir husus da görseller olmaktadır. Çünkü görseller hedef dilin öğretiminde bilgileri somutlaştıran en önemli araçlardır. Bu doğrultuda araştırmada, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki görseller türleri bakımından ve görsel-etkinlik uyumu açısından incelenmiştir. Ders kitaplarının incelendiği bu araştırmada doküman incelemesi yöntemine başvurulmuştur. Araştırmanın inceleme nesneleri “Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe” B1 ve B2 seviyesi ders kitaplarıdır. Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İncelenen kitaplarda en çok tercih edilen görselin “fotoğraf” olduğu görülmüştür. Bu tercihte hedef kitlenin özelliklerinin dikkate alınmasının etkili olduğu söylenebilir. Etkinlikler ile görsellerin arasındaki uyum incelendiğinde görsellerin genellikle etkinlikle uyumlu olduğu görülmüştür. Ders kitabında daha zengin içerikler ile dijitalleşmeden faydalanılarak hazırlanan görsellere de yer verilmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Ders kitabı, etkinlik, görsel-etkinlik uyumu, görsel türleri, yabancı dil olarak Türkçe eğitimi.

EXAMINATION OF THE FEATURES OF VISUALS AND VISUAL - ACTIVITY HARMONY IN TEXTBOOKS USED IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE

Research Article

Received: 28.12.2024 | **Accepted:** 08.04.2025 | **Published:** 30.06.2025

Abstract: Despite the increasing role of technology in contemporary education, textbooks remain the main tool in teaching. As in many other fields, textbooks supported by different materials are of great importance in teaching Turkish as a foreign language. The place and importance of a book in the courses in institutions and organizations providing foreign language education is too much to be ignored in terms of both the learner and the teacher. Textbooks have functions such as directing students to the subjects targeted to be taught by containing information and visual elements, guiding them in accessing information, and attracting their interest. In this respect, textbooks should be prepared in a multi-faceted manner. Another issue to be considered in

* Yüksek Lisans Öğrencisi; Bartın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yabancılar Türkçe Öğretimi Anabilim Dalı; 18010502036@ogrenci.bartin.edu.tr 0009-0002-0413-763X

** Doç. Dr.; Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, arzucevik@outlook.com 0000-0001-9673-847X

textbooks is visuals since they are the most important tools that concretize information in teaching the target language. Accordingly, this study analyzes the visuals in the textbooks used in teaching Turkish as a foreign language in terms of their types and visual-activity compatibility. Document analysis method is used in this research analyzing textbooks. The objects of the study are B1 and B2 level textbooks of Yeni İstanbul Turkish Textbook for International Students. Content analysis is used to analyze the data. Photographs are observed to be mostly preferred visuals in the analyzed books. It can be said that taking into account the characteristics of the target audience is effective in this choice. Analyzing the the harmony between the activities and the visuals, that the visuals are observed to be generally in harmony wiht the activities. It can be suggested that textbooks should be supported by diversified contents and images created by the help of digitalization.

Keywords: Activity, teaching Turkish as a foreign language, textbook, visual-activity alignment, visual types.

Giriş

Öğretim programlarında yer alan konulara ilişkin bilgiyi planlı, düzenli ve aşamalı bir şekilde içeren ders kitapları eğitim-öğretim, bilgi üretim ve iletişim teknolojilerindeki ciddi gelişmelere rağmen öğretmen ve öğrencilerin temel başvuru kaynakları, öğrenme sürecinin vazgeçilmez araçları olma özelliklerini ve merkezî rollerini korumaya devam etmektedir (Aslan, 2010; Kolaç, 2003; Uzuner vd., 2010). Ders kitapları, eğitimin amaçlarını gerçekleştirmek üzere öğrencinin öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden öğretim materyallerinden biri, hatta birçok durumda tek öğretim materyalidir (Halis, 2002, s. 51). Ayrıca en çok ihtiyaç duyulan öğretim materyali olan ders kitapları sadece öğrencilerin değil, yetişkinlerin de öğrenme yaşantılarına kaynaklık etmektedir (Çalık, 2001, s. 1). Bu bağlamda ders kitaplarının hem fiziksel hem de içerik açısından zengin olması ve çağını yakalayabilmesi gerekmektedir. Çağın gereği olan bir eğitim süreci için iyi hazırlanmış ders kitabına ihtiyaç vardır. Bir bakıma öğretimin niteliği ders kitabının niteliğine bağlıdır. Çünkü ders kitaplarının işlevsel olması öğretimin etkili olmasını da sağlamaktadır. İlhan ve Yazar'a (2021, s. 76) göre iyi hazırlanmış bir ders kitabı, öğrencinin öğrenme motivasyonunu artırır ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin de olumlu yönde, hatta daha verimli olarak, ilerlemesini sağlar. Ders kitapları, tasarım, içerik, dil, öğreticilik, anlaşılabilirlik, estetik ve kullanılabilirlik gibi yönlerden okuyucunun seviyesine ve diğer eğitim teknolojilerinin kullanımına uygun hazırlanmalıdır (Tosunoğlu vd., 2001, s. 53). Amaca uygun hazırlanmış, içeriği doğru yapılandırılmış, özellikle de birden çok algıya seslenen görsellerle zenginleştirilmiş ders kitaplarının öğretimdeki ihtiyaca cevap verecek nitelikte olacağı düşünülmektedir.

Dil öğretimi için hazırlanan kitaplarda ise kavramları ve konuları somutlaştıran görseller dikkat çeken unsurlardır. Temel dil becerileri ile ilişkilendirilen görsel uyaranlar, eğiticilik ve öğreticilik özelliğiyle öğrenme-öğretme sürecinin etkililiğini artıran materyallerdendir. Bu materyallerin içinde görseller, genel anlamda eğitim-öğretimin, özelde Türkçe eğitiminin ihtiyaç duyduğu bir unsurdur (Çifçi ve Kaplan, 2018). Türkçenin hedef kitlelere ulaşmasında ders kitapları ve kitapların içeriğini oluşturan metinler, etkinlikler ve görseller gibi bileşenler öğretimin amacına uygun zengin bir biçimde tasarlanmalıdır. Çünkü yazılı materyaller, hedef dilin kültürel özellikleri konusunda oldukça dar bilgi içeriğine sahip olduklarından bu konuda farklı materyallere ihtiyaç duyulmaktadır (İşcan, 2017). Bu amaçla günümüzde görsel okuryazarlığı geliştirmeye yönelik birçok medya aracı dil öğretiminde kullanılmaktadır. Film, dizi, kısa film, televizyon ve radyo programları, haber içerikleri, YouTube yayınları ve

reklamlar bu araçlara örnek olarak verilebilir (Saat, 2023, s. 68). Görsel unsurlar barındıran bu araçlar öğretimde yerini alırken görsel okuryazarlık türünü geliştirmektedir. Bu kadar geniş görsel türün olduğu dünyada ders kitapları da çağı yakalamalıdır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de çeşitli materyallerden yararlanılmaktadır. Ancak bu materyaller içerisinde en çok kullanılanı ders kitaplarıdır (Karababa, 2009, s. 276). Çeşitli kurumlar tarafından Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan kitaplar “Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Metni” doğrultusunda belirlenen seviyelere uygun biçimde A1-2, B1-2 ve C1-2 şeklinde hazırlanmaktadır.

Demir (2015) yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılacak ders kitaplarının niteliklerini şöyle sıralamıştır:

1. Kitapların, modern tekniklerle basamaklı kur sistemine uygun yapıda hazırlanması,
2. Kitaplar ve diğer yardımcı kaynaklar oluşturulurken kurs dönemlerine göre bölümlendirme yapılması, bölümlendirmeler belirli yerlerde kursu bırakmaya veya kursa bırakılan yerden devam edebilmeye uygun yapıda hazırlanması,
3. Kitapların hem fizikî özelliklerinin hem de içerik özelliklerinin ilgi çekici ve kalıcı öğrenmeyi destekler yapıda olması,
4. Kitaplardaki metin ve görsellerin uyumuna dikkat edilmesi,
5. Kitaplardaki materyal ve anlatıların öncelikle temel yaşam alanlarını yansıtması, hayatın içinden seçilmesi, uluslararası farklılıklardan kaynaklanan yanlış anlaşılmalara mahal vermemesi,
6. Kitaplardaki materyal ve içeriklerin öğrencinin ilgisini çekecek nitelikte olması, metinlerin görsellerle desteklenerek ülkenin coğrafi ve beşeri koşullarını yansıtması gerektiğini vurgulamaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretildiği ders kitaplarında bütün bu özelliklere ek olarak seçilen görseller de nitelikli olmalıdır. Görsellerin farklı türlerde olması, seviyeye hitap etmesi, öğretim amacına uygun olması, olumsuz unsur taşınamaması ve dikkat çekici olması gibi birçok özelliği barındırması beklenmektedir. Ayrıca ders kitaplarında yer alan metinlerin görselleriyle uyumlu olması ve birbirini tamamlayıcı bir rol üstlenmesi gerekmektedir.

Görsellerin metnin içeriğinin daha kolay anlaşılmasını ve öğrenmede kalıcılığı sağlama gibi işlevleri bulunmaktadır. Bu amaçla öğrencinin metni daha rahat anlayabilmesi, okuyabilmesi, öğrenirken sıkılmaması ve öğrencinin görsel zekâsına hitap etmesi için bolca görsel öge kullanılmaktadır (İşcan ve Kanca, 2021, s. 135). Ek olarak metin ve görsel arasındaki ilişki ne kadar anlamlı olursa öğrencilerin öğrenmeleri de o kadar artmaktadır (Mayer ve Moreno, 1999). Bu nedenle, dil öğretiminde görsel materyaller önemli birer araçtır. Görseller ile metin arasında kurulan etkili ilişki, metindeki bilgilerin daha somut ve anlaşılır hâle gelmesini sağlar. Böylece öğrenciler doğru bağ kurabilir ve metindeki önemli bilgilere daha kolay odaklanır (Tepecik ve Kayabekir, 2017). Örneğin kelime öğretiminde ve kültür aktarımında görsel öge yardımıyla söylenenleri veya yazılanları somutlaştırarak öğrencilerin hedef dili

hızlı, rahat ve kalıcı olarak öğrenmesi sağlanır. Görseller öğrenciye hitap etmeli, ilgi çekici ve motive edici olmalıdır (Demir, 2015, s. 48). Bu açıdan ders kitabında görsel kullanımında görsel unsurlarının tür çeşitliliği, seviyeye uygunluğu, dikkat çekici olması, amaca uygun olması gibi birçok kriter aranmaktadır. Bireylerin dil öğrenme ihtiyaçları arttıkça ihtiyaca cevap verebilecek çeşitli materyaller de hazırlanmaktadır. Son yıllarda alana ilginin artmasıyla birlikte nitelikli akademik çalışmalar ortaya konmaktadır (İskender, 2019).

1. Araştırmanın Amacı

Araştırma, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarının görsellerinin özelliklerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan “Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı” B1 ve B2 seviyesi ders kitaplarındaki dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerisi etkinliklerinde yer alan görsellerin türleri ve bu görsellerin etkinliklerle uyumu incelenmiştir. Araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında görsellerin türü nedir?
2. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde görsellerin etkinliklerle uyumu nasıldır?

2. Yöntem

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden “doküman incelemesi” tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen konular hakkında bilgi içeren belgelerle veri sağlama tekniği ve analiz yöntemidir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Birçok araştırmacıya göre zamandan tasarruf sağlaması, örneklem büyüklüğü, kullanılabilirlik, maliyetin az olması, tekrar tekrar kullanılabilir olması, bireysellik, özgünlük ve ulaşılması kolay olmayan verilere rahat ulaşma gibi imkânlar sağlaması doküman incelenmesinin güçlü yanlarıdır (Bailey, 1982; Bowen, 2009 ve Corbetta, 2003’ten aktaran Kırıl, 2020, s. 178).

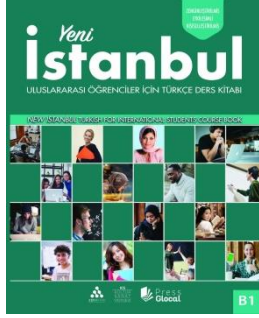
Bu doğrultuda araştırmada “Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı” B1-B2 düzeyi kitaplarında yer alan görseller belirli ölçütler çerçevesinde incelenmiştir. Bu görsellerin etkinliklerle uyumunu tespit etmek amacıyla bu yönteme başvurulmuştur.

2.1. İnceleme Nesnesi

Araştırmanın inceleme nesnesini “Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı” B1 ve B2 seviyesi ders kitaplarında yer alan etkinlikler ve görseller oluşturmaktadır. İncelenen kitaplara ilişkin özelliklere aşağıdaki tabloda yer verilmiştir:

Tablo 1

İnceleme Nesnelerine Ait Bilgiler

Kitabın Adı	Kapak Görseli	Yayınevi	Basım Yılı
Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı (B1 Düzeyi)		Kültür Sanat Basımevi	2024
Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı (B2 Düzeyi)		Kültür Sanat Basımevi	2024

2.2. Verilerin Toplanması

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden “doküman incelemesi” tekniği kullanılmıştır. Yapılan alan yazını taraması sonucunda etkinlik-görsel uyumunu tespit etmek için “Görsel–Etkinlik Değerlendirme Ölçütü” oluşturulmuştur. Ölçütün oluşturulma aşamasında uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanların verdiği dönütler doğrultusunda ölçüt maddeleri belirlenmiştir. Değerlendirme ölçütü on maddeden oluşmaktadır:

Görsel– Etkinlik Değerlendirme Ölçütü

1. Ders kitaplarındaki etkinlikler farklı görsellerle zenginleştirilmiştir.
2. Görseller, öğrencilerin etkinliği anlamasına katkı sağlamaktadır.
3. Görseller, etkinlikte yer alan kavramlara gönderme yapmaktadır.
4. Görsellerin yerleştirilmesinde sayfa düzeni gözetilmiştir.
5. Görseller canlı, net ve dikkat çekicidir.
6. Görseller, sanat değeri taşımaktadır
7. Görseller, evrensel değerleri çağrıştırmalı niteliktedir.
8. Görsel etkinlik ilişkisi kurulmuştur.
9. Görsel etkinliğe dair ipuçları içermektedir.
10. Görseller, hedef kitleye uygundur.

B1-B2 seviyesine ait “Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı”nda tespit edilen etkinlik ve görseller, araştırmacı tarafından bu on maddeye göre

değerlendirilmiştir. Araştırma problemine dayalı olarak ders kitabında yer alan etkinlik sayıları aşağıda verilmiştir:

Tablo 2

Dil Becerisi ve Düzeylerine Göre Görsellerin Dağılımı

Dil Becerisi	Sınıf Düzeyi		Toplam
	B1 düzeyi	B2 düzeyi	
Dinleme	18	18	36
Konuşma	13	16	29
Okuma	17	18	35
Yazma	13	16	29

“Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı”nda dil becerilerine yönelik bazı etkinliklerde görsel yer almamaktadır. Beceri temelli etkinliklerde B1 düzeyinde dinleme becerisinde 18, konuşma becerisinde 13, okuma becerisinde 17 ve yazma becerisinde 13; B2 düzeyinde ise dinleme becerisinde 18, konuşma becerisinde 16, okuma becerisinde 18 ve yazma becerisinde 16 görsel bulunmaktadır.

2.3. Verilerin Analizi

Çalışmanın veri kaynağı olan “Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı” B1 ve B2 seviyesi ders kitaplarındaki etkinlikler dört temel dil becerisi gözetilerek incelenmiştir. Verilerin analizinde “içerik analizi” yöntemine başvurulmuştur. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s. 242). Araştırmada güvenilirliği sağlamak için üç alan uzmanı ile değerlendirme yapılmıştır. Yapılan değerlendirmeler bulgular kısmında yorumlanmıştır.

Araştırmada geçerlilik ve güvenilirliği sağlamak için Miles ve arkadaşlarının (2014) önerdiği “Güvenirlilik=Görüş Birliği/(Görüş Birliği+Görüş Ayrılığı)” formülü kullanılmıştır. Araştırma sürecinde inceleme nesneleri üç uzman tarafından bağımsız bir şekilde incelenerek güvenirlilik katsayısı hesaplanmıştır. Bu araştırmanın güvenirliliği %86 olarak hesaplanmıştır. Bu formüle göre güvenirlilik sınırı %70’tir. Bu nedenle bu sonuç, güvenirliliği sağlamaktadır.

3. Bulgular

Görsel ile etkinliklerin uyumuna ait bulgular, aşağıdaki başlıklarda sunulmuştur. Başlıklar, araştırmada inceleme nesnesi olarak kullanılan kitaplarda yer alan etkinliklerdeki görseller dikkate alınarak oluşturulmuştur. Araştırma, kitaplarda yer alan dört temel dil becerisine yönelik etkinliklerle sınırlandırılmıştır.

3.1. Ders Kitabı’ndaki Görsellerin Türlerine Göre Dağılımı

Aşağıda “Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı” B1 ve B2 düzeylerinde yer alan görsellerin türlerine göre dağılımı sunulmaktadır. Görseller; fotoğraf, karikatür, çizim, illüstrasyon vb. kategorilere ayrılarak sayısal olarak sınıflandırılmıştır.

Veriler, her iki seviyedeki ders kitaplarında yer alan görsellerin türsel çeşitliliğini göstermektedir:

Tablo 3

Ders Kitaplarındaki Görsel Materyallerin Türlerine Göre Dağılımı

Görsel Materyal Türü	B1	B2
Fotoğraf	97	128
Karikatür	-	-
Çizim	-	-
İllüstrasyon	6	6
Afiş	3	1
Harita	2	1
Tablo	2	1
Dijital Çizim	2	10
Resim	4	9
Simge	2	4
Kroki	-	-
Toplam	118	160

“Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı” B1-B2 düzeylerindeki görsellerin türlerine göre dağılımı incelendiğinde B1 seviyesinde yer verilen türler fotoğraf (97), illüstrasyon (6), afiş (3), harita (2), tablo (2), dijital çizim (2), resim (4) ve simge (2) şeklindedir. B2 seviyesinde ise fotoğraf (128), illüstrasyon (6), afiş (1), harita (1), tablo (1), dijital çizim (10), resim (9) ve simge (4) şeklindedir.

Burada belirlenen türlere uygun örnekler aşağıda verilmiştir:

Fotoğraf

“Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı” B1 seviyesi sayfa 12’de yer alan görsel “fotoğraf” örneğidir. Konuşma becerisine yönelik hazırlanan etkinlikte kullanılan görsel bir sayfa içinde ve etkinliğin sağında, konuyla ilgili orta büyüklükte farklı görsellerle birlikte yer almaktadır. Etkinlikte görsel materyal türlerinden fotoğraf tercih edilmiştir.

Şekil 1

Fotoğraf Örneği

Şekil 1’de evin içinde insanlar vardır. Görseldeki takım elbiseli erkek emlakçı, evi görmeye gelen kiracılarla konuşmaktadır. Etkinlik, aşağıda yer alan “Görsel- Etkinlik Değerlendirme Ölçütü”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 4

Görsel-Etkinlik Değerlendirme Ölçütü

Görsel- Etkinlik Değerlendirme Ölçütü	Katılımcı Cevapları			Ortalama
	A	K1	K2	
1. Ders kitabındaki etkinlik görselle zenginleştirilmiştir.	2	2	2	2
2. Görseller, öğrencilerin etkinliği anlamasına katkı sağlamaktadır.	2	2	1	1,66
3. Görseller, etkinlikte yer alan kavramlara gönderme yapmaktadır.	2	2	1	1,66
4. Görsellerin yerleştirilmesinde sayfa düzeni gözetilmiştir.	2	2	2	2
5. Görseller canlı, net ve ilgi çekicidir.	2	1	1	1,33
6. Görseller, sanat değeri taşımaktadır.	1	1	1	1
7. Görseller, evrensel değerleri çağrıştırmalı niteliktedir.	1	1	1	1
8. Görsel etkinlik ilişkisi kurulmuştur.	2	2	2	2
9. Görsel etkinliğe dair ipuçları içermektedir.	2	2	2	2
10. Görseller, hedef kitleye uygundur.	2	2	2	2

* Tablodaki katılımcı cevaplarında “A” kodu araştırmacıyı, “K1” kodu katılımcı 1’i ve “K2” kodu katılımcı 2’yi ifade etmektedir. Katılımcılar her bir maddeye “evet” için 2, “kısmen” için 1 ve “hayır” için 0 puan vermiştir. Katılımcı cevapları ortalama değeri 0-0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67-1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34-2 arasında ise “Evet” olarak değerlendirilmiştir.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değer aralıklarına bakıldığında “Görsel-Etkinlik Değerlendirme Ölçütü”nde yer alan madde 1, 2, 3, 4, 8, 9 ve 10 için “evet”; madde 6, 7 ve 8 için “kısmen” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

İllüstrasyon

“Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı” B1 seviyesi sayfa 75’te yer alan görsel “illüstrasyon” örneğidir. Okuma becerisine yönelik etkinlikte kullanılan Şekil 2’deki görsel öğrencilere “Herkes Aynı Şekilde mi Öğrenir?” başlıklı bir okuma etkinliği içerisinde, etkinliğin solunda ve orta büyüklükte bir görsel olarak verilmiştir:

Şekil 2

İllüstrasyon Örneği

Şekil 2’de zekâ türlerini temsil eden çizimler vardır. Okuma metninin konusu ise zekâ türleri hakkındadır. Etkinlik, aşağıda yer alan “Görsel-Etkinlik Değerlendirme Ölçütü”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 5

Görsel-Etkinlik Değerlendirme Ölçütü

Görsel- Etkinlik Değerlendirme Ölçütü	Katılımcı Cevapları			Ortalama
	A	K1	K2	
1. Ders kitabındaki etkinlik görselle zenginleştirilmiştir.	2	2	2	2
2. Görseller, öğrencilerin etkinliği anlamasına katkı sağlamaktadır.	2	1	1	1,33
3. Görseller, etkinlikte yer alan kavramlara gönderme yapmaktadır.	2	2	1	1,66
4. Görsellerin yerleştirilmesinde sayfa düzeni gözetilmiştir.	2	2	2	2

5. Görseller canlı, net ve ilgi çekicidir.	2	2	1	1,33
6. Görseller, sanat değeri taşımaktadır.	2	2	2	2
7. Görseller, evrensel değerleri çağrıştırmaya niteliktedir.	1	0	0	0,33
8. Görsel etkinlik ilişkisi kurulmuştur.	2	2	1	1,66
9. Görsel etkinliğe dair ipuçları içermektedir.	2	2	2	2
10. Görseller, hedef kitleye uygundur.	2	2	2	2
* Tablodaki katılımcı cevaplarında “A” kodu araştırmacıyı, “K1” kodu katılımcı 1’i ve “K2 kodu katılımcı 2’yi ifade etmektedir. Katılımcılar her bir maddeye “evet” için 2, “kısmen” için 1 ve “hayır” için 0 puan vermiştir. Katılımcı cevapları ortalama değeri 0-0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67-1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34-2 arasında ise “Evet” olarak değerlendirilmiştir.				

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değer aralıklarına bakıldığında “Görsel-Etkinlik Değerlendirme Ölçütü”nde yer alan madde 1, 3, 4, 6, 8, 9 ve 10 için “evet”, madde 2 ve 5 için “kısmen” ve madde 7 için “hayır” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

Tablo

“Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı” B1 seviyesi sayfa 57’de yer alan görsel “tablo” örneğidir. Yazma becerisine yönelik etkinlikte kullanılan Şekil 3’teki görsel etkinliğin üstünde ve orta büyüklükte verilmiştir:

Şekil 3

Tablo Örneği

Şekil 3’teki görselin kullanıldığı etkinlikte öğrencilere dünyadaki ölümlere sebep olan beş hastalığın verilerini içeren “tablo” verilmiş, tablodaki hastalıklarla ilgili bir yazma etkinliği yapılması istenmiştir. Etkinlik, aşağıda yer alan “Görsel-Etkinlik Değerlendirme Ölçütü”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 6

Görsel-Etkinlik Değerlendirme Ölçütü

Görsel- Etkinlik Değerlendirme Ölçütü	Katılımcı Cevapları			Ortalama
	A	K1	K2	
1. Ders kitabındaki etkinlik görselle zenginleştirilmiştir.	2	2	2	2
2. Görseller, öğrencilerin etkinliği anlamasına katkı sağlamaktadır.	2	2	2	2
3. Görseller, etkinlikte yer alan kavramlara gönderme yapmaktadır.	2	2	2	2
4. Görsellerin yerleştirilmesinde sayfa düzeni gözetenilmiştir.	2	2	1	1,66
5. Görseller canlı, net ve ilgi çekicidir.	2	2	2	2
6. Görseller, sanat değeri taşımaktadır.	1	1	1	1

7. Görseller, evrensel değerleri çağrıştırmalı niteliktedir.	1	1	1	1
8. Görsel etkinlik ilişkisi kurulmuştur.	2	2	2	2
9. Görsel etkinliğe dair ipuçları içermektedir.	2	2	2	2
10. Görseller, hedef kitleye uygundur.	2	2	2	2
* Tablodaki katılımcı cevaplarında “A” kodu araştırmacıyı, “K1” kodu katılımcı 1’i ve “K2” kodu katılımcı 2’yi ifade etmektedir. Katılımcılar her bir maddeye “evet” için 2, “kısmen” için 1 ve “hayır” için 0 puan vermiştir. Katılımcı cevapları ortalama değeri 0-0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67-1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34-2 arasında ise “Evet” olarak değerlendirilmiştir.				

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değer aralıklarına bakıldığında “Görsel–Etkinlik Değerlendirme Ölçütü”nde yer alan madde 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9 ve 10 için “evet”, madde 6 ve 7 için “kısmen” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

Afiş

“Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı” B2 seviyesi sayfa 35’te yer alan görsel “afiş” örneğidir. Konuşma becerisine yönelik etkinlikte kullanılan Şekil 4’teki görsel etkinliğin altında ve orta büyüklükte olarak verilmiştir:

Şekil 4

Afiş Örneği

Şekil 4’te icat yarışmasıyla ilgili bir afiş bulunmaktadır. Afişte yeni bir fikri temsil eden ampul vardır. Etkinlikte öğrencilerden üçer kişilik gruplar oluşturarak bir icat tasarımları istenmiştir. Tasarımları icat ile “Bir Fikrim Var” yarışmasına katılacakları belirtilmiştir. Etkinlik, aşağıda yer alan “Görsel-Etkinlik Değerlendirme Ölçütü”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 7

Görsel-Etkinlik Değerlendirme Ölçütü

Görsel- Etkinlik Değerlendirme Ölçütü	Katılımcı Cevapları			Ortalama
	A	K1	K2	
1. Ders kitabındaki etkinlik görselle zenginleştirilmiştir.	2	2	2	2
2. Görseller, öğrencilerin etkinliği anlamasına katkı sağlamaktadır.	2	2	2	2
3. Görseller, etkinlikte yer alan kavramlara gönderme yapmaktadır.	2	2	2	2
4. Görsellerin yerleştirilmesinde sayfa düzeni gözetilmiştir.	2	2	2	2
5. Görseller canlı, net ve ilgi çekicidir.	2	2	2	2
6. Görseller, sanat değeri taşımaktadır.	1	1	1	1
7. Görseller, evrensel değerleri çağrıştırmalı niteliktedir.	1	1	1	1
8. Görsel etkinlik ilişkisi kurulmuştur.	2	2	2	2
9. Görsel etkinliğe dair ipuçları içermektedir.	2	2	2	2
10. Görseller, hedef kitleye uygundur.	2	2	2	2
* Tablodaki katılımcı cevaplarında “A” kodu araştırmacıyı, “K1” kodu katılımcı 1’i ve “K2” kodu katılımcı 2’yi ifade etmektedir.				

2'yi ifade etmektedir. Katılımcılar her bir maddeye “evet” için 2, “kısmen” için 1 ve “hayır” için 0 puan vermiştir. Katılımcı cevapları ortalama değeri 0-0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67-1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34-2 arasında ise “Evet” olarak değerlendirilmiştir.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değer aralıklarına bakıldığında “Görsel-Etkinlik Değerlendirme Ölçütü”nde yer alan madde 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9 ve 10 için “evet”, madde 6 ve 7 için “kısmen” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

Dijital Çizim

“Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı” B2 seviyesi sayfa 41’de yer alan görsel “dijital çizim” örneğidir. Yazma becerisine yönelik etkinlikte kullanılan görsel Şekil 5’te verilmiştir:

Şekil 5

Dijital Çizim Örneği

Şekil 5’teki etkinlik, bir sayfa içinde yer alır ve etkinliğin altında konuyla ilgili orta büyüklükte bir görsel yer almaktadır. Görselde bir dizüstü bilgisayar ve sosyal medyada kullandığımız simgeler yer almaktadır. Etkinlik, aşağıda yer alan “Görsel-Etkinlik Değerlendirme Ölçütü”ne göre değerlendirilmiştir.

Tablo 8

Görsel-Etkinlik Değerlendirme Ölçütü

Görsel- Etkinlik Değerlendirme Ölçütü	Katılımcı Cevapları			Ortalama
	A	K1	K2	
1. Ders kitabındaki etkinlik görselle zenginleştirilmiştir.	2	2	2	2
2. Görseller, öğrencilerin etkinliği anlamasına katkı sağlamaktadır.	1	1	1	1
3. Görseller, etkinlikte yer alan kavramlara gönderme yapmaktadır.	1	1	1	1
4. Görsellerin yerleştirilmesinde sayfa düzeni gözetilmiştir.	2	2	2	2
5. Görseller canlı, net ve ilgi çekicidir.	2	1	1	1,33
6. Görseller, sanat değeri taşımaktadır.	1	1	1	1
7. Görseller, evrensel değerleri çağrıştırmalı niteliktedir.	2	1	1	1,33
8. Görsel etkinlik ilişkisi kurulmuştur.	1	1	1	1
9. Görsel etkinliğe dair ipuçları içermektedir.	1	1	1	1
10. Görseller, hedef kitleye uygundur.	2	2	2	2

* Tablodaki katılımcı cevaplarında “A” kodu araştırmacıyı, “K1” kodu katılımcı 1’i ve “K2” kodu katılımcı 2’yi ifade etmektedir. Katılımcılar her bir maddeye “evet” için 2, “kısmen” için 1 ve “hayır” için 0 puan vermiştir. Katılımcı cevapları ortalama değeri 0-0,66 arasında ise “Hayır”; 0,67-1,33 arasında ise “Kısmen”; 1,34-2 arasında ise “Evet” olarak değerlendirilmiştir.

Yukarıdaki tabloda yer alan ortalama değer aralıklarına bakıldığında “Görsel–Etkinlik Değerlendirme Ölçütü”nde yer alan madde 1, 4 ve 10 için “evet”, madde 2, 3, 5, 6, 7, 8 ve 9 için “kısmen” yanıtının ortaya çıktığı görülmektedir.

3.2. Ders Kitaplarındaki Görsellerin Beceriye Yönelik Hazırlanan Etkinliklerle Uyumunu

3.2.1. Dinleme Becerisini Geliştirmeye Yönelik Etkinliklerdeki Görsellerin Uyumunu

“Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı”nda (B1-B2 Düzeyi) yer alan dinleme etkinliklerinde kullanılan görsellere ait genel bulgular “Görsel-Etkinlik Değerlendirme Ölçütü”ne göre frekans ve yüzde değerleri verilerek aşağıdaki tablo 9’da sunulmuştur:

Tablo 9

Dinleme Etkinliklerinin “Görsel-Etkinlik Değerlendirme Ölçütü” Verileri

<i>Görsel-Etkinlik Değerlendirme Ölçütü</i>	B1			B2		
	<i>Evet</i>	<i>Kısmen</i>	<i>Hayır</i>	<i>Evet</i>	<i>Kısmen</i>	<i>Hayır</i>
1. Ders kitabındaki etkinlik görselle zenginleştirilmiştir.	18 (%100)	-	-	18 (%100)	-	-
2. Görseller, öğrencilerin etkinliği anlamasına katkı sağlamaktadır.	10 (%55.6)	6 (%33.3)	2 (%11.1)	15 (%83.4)	1 (%5.5)	2 (%11.1)
3. Görseller, etkinlikte yer alan kavramlara gönderme yapmaktadır	10 (%55.6)	6 (%33.3)	2 (%11.1)	15 (%83.4)	1 (%5.5)	2 (%11.1)
4. Görsellerin yerleştirilmesinde sayfa düzeni gözetilmiştir.	10 (%55.6)	6 (%33.3)	2 (%11.1)	14 (%77.8)	4 (%22.2)	-
5. Görseller canlı, net ve ilgi çekicidir.	7 (%38.8)	11 (%61.2)	-	15 (%83.4)	2 (%11.1)	1 (%5.5)
6. Görseller, sanat değeri taşımaktadır.	1 (%5.5)	6 (%33.3)	11 (%61.2)	4 (%22.2)	5 (%27.8)	9 (%50)
7. Görseller, evrensel değerleri çağrıştıracı niteliktedir.	2 (%11.1)	7 (%38.9)	9 (%50)	8 (%44.4)	-	10 (%55.6)
8. Görsel etkinlik ilişkisi kurulmuştur.	11 (%61.2)	5 (%27.7)	2 (%11.1)	15 (%83.4)	1 (%5.5)	2 (%11.1)
9. Görseller, etkinliğe dair ipuçları içermektedir.	12 (%66.7)	4 (%22.2)	2 (%11.1)	15 (%83.4)	1 (%5.5)	2 (%11.1)
10. Görseller, hedef kitleye uygundur.	14 (%77.8)	3 (%16.7)	1 (%5.5)	17 (%94.5)	1 (%5.5)	-
Toplam	18	18	18	18	18	18

Tablo 9 incelendiğinde dinleme becerisine yönelik B1 ve B2 düzey kitaplarında 18’er etkinlik görseline yer verildiği görülmüştür.

Dinleme becerisine yönelik B1 kitabındaki etkinliklerin tamamında (%100), ders kitabındaki etkinliklerin görselle zenginleştirilmiş olduğu görülmüştür. Dinleme etkinliklerinin çoğunda (%77,78), görsellerin hedef kitleye uygun olduğu görülmüştür. Dinleme etkinliklerinin yarıdan fazlasında (%61,11-%66,11), görsel-etkinlik ilişkisi kurulduğu; görsellerin etkinliğe dair ipuçları içerdiği görülmüştür. Dinleme etkinliklerinin yarıdan fazlasında (%61,11), görsellerin sanat değeri taşımadığı görülmüştür. Dinleme etkinliklerinin yarıdan biraz fazlasında (%55,55), görsellerin öğrencilerin etkinliği anlamasına katkı sağladığı; görsellerin etkinlikte yer alan kavramlara gönderme yaptığı; görsellerin yerleştirilmesinde sayfa

düzeninin gözetildiği görülmüştür. Dinleme etkinliklerinin yarısında (%50), görsellerin evrensel değerleri çağrıştırmacı nitelikte olmadığı görülmüştür.

Dinleme becerisine yönelik B2 kitabındaki etkinliklerin tamamında (%100), ders kitabındaki etkinliklerin görselle zenginleştirilmiş olduğu görülmüştür. Dinleme etkinliklerinin tamamına yakınında (%94,44), görsellerin hedef kitleye uygun olduğu görülmüştür. Dinleme etkinliklerinin çoğunda (%83,33), görsellerin öğrencilerin etkinliği anlamasına katkı sağladığı; görsellerin etkinlikte yer alan kavramlara gönderme yaptığı; görsellerin canlı, net ve ilgi çekici olduğu; görsel-etkinlik ilişkisi kurulduğu; görsellerin etkinliğe dair ipuçları içerdiği görülmüştür. Dinleme etkinliklerinin yarıdan fazlasında (%77,77), görsellerin yerleştirilmesinde sayfa düzeninin gözetildiği görülmüştür. Dinleme etkinliklerinin yarısından biraz fazlasında (%55,5), görsellerin evrensel değerleri çağrıştırmacı nitelikte olmadığı görülmüştür. Dinleme etkinliklerinin yarısında (%50), görsellerin sanat değeri taşımadığı görülmüştür.

3.2.2. Konuşma Becerisini Geliştirmeye Yönelik Etkinliklerdeki Görsellerin Uyumu

“Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı”nda (B1-B2 Düzeyi) yer alan konuşma etkinliklerinde kullanılan görsellere ait genel bulgular “Görsel-Etkinlik Değerlendirme Ölçütü”ne göre frekans ve yüzde değerleri verilerek aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 10

Konuşma Etkinliklerinin “Görsel-Etkinlik Değerlendirme Ölçütü” Verileri

Görsel- Etkinlik Değerlendirme Ölçütü	B1			B2		
	Evet	Kısmen	Hayır	Evet	Kısmen	Hayır
1. Ders kitabındaki etkinlik görselle zenginleştirilmiştir.	12 (%92,3)	-	1 (%7,7)	16 (%100)	-	-
2. Görseller, öğrencilerin etkinliği anlamasına katkı sağlamaktadır.	8 (%61,6)	3 (%23,1)	2 (%15,3)	11 (%68,8)	5 (%31,2)	-
3. Görseller, etkinlikte yer alan kavramlara gönderme yapmaktadır	8 (%61,6)	3 (%23,1)	2 (%15,3)	11 (%68,8)	4 (%25)	1 (%6,2)
4. Görsellerin yerleştirilmesinde sayfa düzeni gözetilmiştir.	11 (%84,7)	2 (%15,3)	-	13 (%81,3)	3 (%18,7)	-
5. Görseller canlı, net ve ilgi çekicidir.	8 (%61,6)	4 (%30,7)	1 (%7,7)	15 (%93,8)	1 (%6,2)	-
6. Görseller, sanat değeri taşımaktadır.	3 (%23,1)	4 (%30,7)	6 (%46,2)	5 (%31,2)	4 (%25)	7 (%43,8)
7. Görseller, evrensel değerleri çağrıştırmacı niteliktedir.	3 (%23,1)	7 (%53,8)	3 (%23,1)	7 (%43,8)	2 (%12,4)	7 (%43,8)
8. Görsel etkinlik ilişkisi kurulmuştur.	8 (%61,6)	3 (%23,1)	2 (%15,3)	11 (%68,8)	5 (%31,2)	-
9. Görseller, etkinliğe dair ipuçları içermektedir.	8 (%61,6)	3 (%23,1)	2 (%15,3)	14 (%87,6)	2 (%12,4)	-
10. Görseller, hedef kitleye uygundur.	11 (%84,7)	2 (%15,3)	-	16 (%100)	-	-
Toplam	13			16		

Tablo 10 incelendiğinde konuşma becerisine yönelik B1 kitabında 13 ve B2 düzey kitabında ise 16 etkinlik görseline yer verildiği görülmüştür.

Konuşma becerisine yönelik B1 kitabındaki etkinliklerin tamamına yakınında (%92,31), ders kitabındaki etkinliklerin görselle zenginleştirilmiş olduğu görülmüştür. Konuşma etkinliklerinin çoğunda (%84,628) görsellerin yerleştirilmesinde sayfa düzeninin gözetildiği; görsellerin hedef kitleye uygun olduğu görülmüştür. Konuşma etkinliklerinin yarısından fazlasında (%61,54) görseller, öğrencilerin etkinliği anlamasına katkı sağladığı; görsellerin etkinlikte yer alan kavramlara gönderme yaptığı; görsellerin canlı, net ve ilgi çekici olduğu; görsel etkinlik ilişkisinin kurulduğu; görsellerin etkinliğe dair ipuçları içerdiği görülmüştür. Konuşma etkinliklerinin yarısında (%53,85) görsellerin, kısmen evrensel değerleri çağrıştırmacı nitelikte olduğu görülmüştür. Konuşma etkinliklerinin yarısına yakınında (%46,15), görsellerin sanat değeri taşımadığı görülmüştür.

Konuşma becerisine yönelik B2 kitabındaki etkinliklerin tamamında (%100), ders kitabındaki etkinliklerin görselle zenginleştirilmiş olduğu; görsellerin, hedef kitleye uygun olduğu görülmüştür. Konuşma etkinliklerinin tamamına yakınında (%93,75), görsellerin canlı, net ve ilgi çekici olduğu görülmüştür. Konuşma etkinliklerinin çoğunda (%87,5) görsellerin etkinliğe dair ipuçları içerdiği görülmüştür. Konuşma etkinliklerinin çoğunda (%81,25), görsellerin yerleştirilmesinde sayfa düzeninin gözetildiği görülmüştür. Konuşma etkinliklerinin yarısından fazlasında (%68,75) görseller, öğrencilerin etkinliği anlamasına katkı sağladığı; görsellerin etkinlikte yer alan kavramlara gönderme yaptığı; görsel etkinlik ilişkisinin kurulduğu görülmüştür. Konuşma etkinliklerinin yarısına yakınında (%43,75), görsellerin sanat değeri taşımadığı; görsellerin evrensel değerleri çağrıştırmacı nitelikte olmadığı görülmüştür.

3.2.3. Okuma Becerisini Geliştirmeye Yönelik Etkinliklerdeki Görsellerin Uyumu

“Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı”nda (B1-B2 Düzeyi) yer alan okuma etkinliklerinde kullanılan görsellere ait genel bulgular “Görsel-Etkinlik Değerlendirme Ölçütü”ne göre frekans ve yüzde değerleri verilerek aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 11

Okuma Etkinliklerinin “Görsel-Etkinlik Değerlendirme Ölçütü” Verileri

<i>Görsel- Etkinlik Değerlendirme Ölçütü</i>	<i>B1</i>			<i>B2</i>		
	<i>Evet</i>	<i>Kısmen</i>	<i>Hayır</i>	<i>Evet</i>	<i>Kısmen</i>	<i>Hayır</i>
1. Ders kitabındaki etkinlik görselle zenginleştirilmiştir.	15 (%88.3)	2 (%11.7)	-	18 (%100)	-	-
2. Görseller, öğrencilerin etkinliği anlamasına katkı sağlamaktadır.	10 (%58.8)	6 (%35.3)	1 (%5.9)	15 (%83.4)	1 (%5.5)	2 (%11.1)
3. Görseller, etkinlikte yer alan kavramlara gönderme yapmaktadır	10 (%58.8)	6 (%35.3)	1 (%5.9)	15 (%83.4)	1 (%5.5)	2 (%11.1)
4. Görsellerin yerleştirilmesinde sayfa düzeni gözetilmiştir.	9 (%53)	4 (%23.5)	4 (%23.5)	14 (%77.8)	4 (%22,2)	-
5. Görseller canlı, net ve ilgi çekicidir.	7 (%41.1)	9 (%53)	1 (%5.9)	15 (%83.4)	2 (%11.1)	1 (%5.5)
6. Görseller, sanat değeri taşımaktadır.	2 (%11.7)	4 (%23.5)	11 (%64.8)	4 (%22,2)	5 (%27.8)	9 (%50)
7. Görseller, evrensel değerleri çağrıştırmacı niteliktedir.	2 (%11.7)	6 (%35.3)	9 (%53)	8 (%44.4)	-	10 (%55.6)
8. Görsel etkinlik ilişkisi kurulmuştur.	9	8	-	15	1	2

	(%53)	(%47)		(%83.4)	(%5.5)	(%11.1)
9. Görseller, etkinliğe dair ipuçları içermektedir.	10 (%58.8)	5 (%29.5)	2 (%11.7)	15 (%83.4)	1 (%5.5)	2 (%11.1)
10. Görseller, hedef kitleye uygundur.	13 (%76.5)	3 (%17.6)	1 (%5.9)	17 (%94.5)	1 (%5.5)	-
Toplam		17			18	

Tablo 11 incelendiğinde okuma becerisine yönelik B1 kitabında 17, B2 düzey kitabında ise 18 etkinlik görseline yer verildiği görülmüştür.

Okuma becerisine yönelik B1 kitabındaki etkinliklerin çoğunda (%88,24), ders kitabındaki etkinliklerinin görselle zenginleştirilmiş olduğu görülmüştür. Okuma etkinliklerinin yarısından fazlasında (%76,47), görsellerin hedef kitleye uygun olduğu görülmüştür. Okuma etkinliklerinde görsellerin yarısında fazlasında (%64,71), görsellerin sanat değeri taşımadığı görülmüştür. Okuma etkinliklerinin yarısından biraz fazlasında (%58,8), görsellerin öğrencilerin etkinliği anlamasına katkı sağladığı; görsellerin etkinlikte yer alan kavramlara gönderme yaptığı; görsellerin etkinliğe dair ipuçları içerdiği görülmüştür. Okuma etkinliklerinin yarısında (%52,94), görsellerin yerleştirilmesinde sayfa düzeninin gözetildiği; görsel etkinlik ilişkisinin kurulduğu görülmüştür. Okuma etkinliklerinin yarısında (%52,94) görsellerin, kısmen canlı, net ve ilgi çekici olduğu görülmüştür. Okuma etkinliklerinin yarısında (%52,94), görsellerin evrensel değerleri çağrıştırmacı nitelikte olmadığı görülmüştür.

Okuma becerisine yönelik B2 kitabındaki etkinliklerin tamamında (%100), ders kitabındaki etkinliklerin görselle zenginleştirilmiş olduğu görülmüştür. Okuma etkinliklerinin yarısından fazlasında (%94,44), görsellerin hedef kitleye uygun olduğu görülmüştür. Okuma etkinliklerinin yarıdan fazlasında (%83,33), görsellerin öğrencilerin etkinliği anlamasına katkı sağladığı; görsellerin etkinlikte yer alan kavramlara gönderme yaptığı; görsellerin canlı, net ve ilgi çekici olduğu; görsel-etkinlik ilişkisinin kurulduğu; görsellerin etkinliğe dair ipuçları içerdiği görülmüştür. Okuma etkinliklerinin yarısından fazlasında (%77,77), görsellerin yerleştirilmesinde sayfa düzeninin gözetildiği görülmüştür. Okuma etkinliklerinin yarısından biraz fazlasında (%55,5), görsellerin evrensel değerleri çağrıştırmacı nitelikte olmadığı görülmüştür. Okuma etkinliklerinin yarısında (%50), görsellerin sanat değeri taşımadığı görülmüştür.

3.2.4. Yazma Becerisini Geliştirmeye Yönelik Etkinliklerdeki Görsellerin Uyumu

“Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı”nda (B1 Düzeyi) yer alan yazma etkinliklerinde kullanılan görsellere ait genel bulgular “Görsel-Etkinlik Değerlendirme Ölçütü”ne göre frekans ve yüzde değerleri verilerek aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 12

Yazma Etkinliklerinin “Görsel-Etkinlik Değerlendirme Ölçütü” Verileri

Görsel- Etkinlik Değerlendirme Ölçütü	B1			B2		
	Evet	Kısmen	Hayır	Evet	Kısmen	Hayır
1. Ders kitabındaki etkinlik görselle zenginleştirilmiştir.	12 (%92.3)	1 (%7.7)	-	16 (%100)	-	-
2. Görseller, öğrencilerin etkinliği anlamasına katkı sağlamaktadır.	10 (%76.9)	1 (%7.7)	2 (%15.4)	10 (%62.5)	6 (%37.5)	-

3. Görseller, etkinlikte yer alan kavramlara gönderme yapmaktadır	10 (%76.9)	2 (%15.4)	1 (%7.7)	10 (%62.5)	6 (%37.5)	-
4. Görsellerin yerleştirilmesinde sayfa düzeni gözetilmiştir.	11 (%84.6)	1 (%7.7)	1 (%7.7)	13 (%81.3)	3 (%18.7)	-
5. Görseller canlı, net ve ilgi çekicidir.	10 (%76.9)	3 (%23.1)	-	13 (%81.3)	3 (%18.7)	-
6. Görseller, sanat değeri taşımaktadır.	1 (%7.7)	5 (%38.5)	7 (%53.8)	4 (%25)	8 (%50)	4 (%25)
7. Görseller, evrensel değerleri çağrıştırmaya niteliktedir.	11 (%84.6)	1 (%7.7)	1 (%7.7)	4 (%25)	5 (%31.3)	7 (%43.7)
8. Görsel etkinlik ilişkisi kurulmuştur.	11 (%84.6)	1 (%7.7)	1 (%7.7)	10 (%62.5)	6 (%37.5)	-
9. Görseller, etkinliğe dair ipuçları içermektedir.	11 (%84.6)	1 (%7.7)	1 (%7.7)	10 (%62.5)	6 (%37.5)	-
10. Görseller, hedef kitleye uygundur.	11 (%84.6)	1 (%7.7)	1 (%7.7)	15 (%93.8)	1 (%6.2)	-
Toplam		13			16	

Tablo 12 incelendiğinde yazma becerisine yönelik B1 kitabında 13, B2 kitabında ise 16 etkinlik görseline yer verildiği görülmüştür.

Yazma becerisine yönelik B1 kitabındaki etkinliklerin tamamına yakınında (%92,31), ders kitabındaki etkinliklerin görselle zenginleştirilmiş olduğu görülmüştür. Yazma etkinliklerinin tamamına yakınında (%84,62) görsellerin yerleştirilmesinde sayfa düzeni gözetildiği; görsellerin evrensel değerleri çağrıştırmaya nitelikte olduğu; görsel etkinlik ilişkisinin kurulduğu; görsellerin etkinliğe dair ipuçları içerdiği görüldüğü; görsellerin hedef kitleye uygun olduğu görülmüştür. Yazma etkinliklerinin yarıdan fazlasında (%76,92), görsellerin öğrencilerin etkinliği anlamasına katkı sağladığı; görsellerin etkinlikte yer alan kavramlara gönderme yaptığı; görsellerin canlı, net ve ilgi çekici olduğu görülmüştür. Okuma etkinliklerinin yarısında (%53,85), görsellerin sanat değeri taşımadığı görülmüştür.

Yazma becerisine yönelik B2 kitabındaki etkinliklerin tamamında (%100), ders kitabındaki etkinliklerin görselle zenginleştirilmiş olduğu görülmüştür. Yazma etkinliklerinin tamamına yakınında (%93,75), görsellerin hedef kitleye uygun olduğu görülmüştür. Okuma etkinliklerinin çoğunluğunda (%81,25), görsellerin yerleştirilmesinde sayfa düzeninin gözetildiği; görsellerin canlı, net ve ilgi çekici olduğu görülmüştür. Yazma etkinliklerinin yarıdan fazlasında (%62,5), görsellerin öğrencilerin etkinliği anlamasına katkı sağladığı; görsellerin etkinlikte yer alan kavramlara gönderme yaptığı; görsel etkinlik ilişkisinin kurulduğu; görsellerin etkinliğe dair ipuçları içerdiği görülmüştür. Okuma etkinliklerinin yarısında (%50), görsellerin sanat değerini kısmen taşıdığı görülmüştür. Okuma etkinliklerinin yarısına yakınında (%43,75) görsellerin evrensel değerleri çağrıştırmaya nitelikte olmadığı görülmüştür.

Sonuç ve Öneriler

“Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı”nın B1 ve B2 düzeyi incelendiğinde yer verilen görsel türlerinin başında “fotoğraf” olduğu görülürken kitaplarda “karikatür”, “çizim” ve “kroki” türlerine hiç yer verilmediği görülmüştür. Görsel okuryazarlığın günümüzde önem kazandığı düşünüldüğünde içerik açısından zengin ve farklı

görsellere yer verilmemesi dikkat çeken bir durumdur. Ayrıca uluslararası bakımdan ortak dili oluşturan semboller ve simgeler de dil öğretimini kolaylaştıracak diğer unsurlardandır. Bu türde görsellere de daha fazla yer verilmemesinin bir eksiklik olduğu söylenebilir. Tek tür görsellere ağırlıklı bir biçimde yer verilmesi kitabın eleştirilebilecek bir yönü olarak ortaya çıkmaktadır.

Eren Ökten ve Sauner (2015), çizgi roman, reklam, karikatür ve fıkra gibi kısa ve görsel metinleri özgün materyal olarak kullandıkları çalışmalarında, bu tür materyallerin başlangıç ve orta düzeydeki yabancı öğrencilerin dil bilgisi, okuma ve yazma becerilerini geliştirmede zaman ve kazanım açısından daha etkili olduğunu belirtmişlerdir. Bu doğrultuda orta seviyede karikatür gibi farklı görsel türlerinin kullanımının önemli olduğu söylenebilir. Çünkü sınırlı ders araç-gereçleriyle yapılan yabancı dil öğretimi, istenilen başarıyı elde etmeye olanak tanımamaktadır (Arslan ve Adem, 2010). Saat (2023), görsel-işitsel araçların dil öğretimi ve öğreniminde olumlu etkiler yarattığını öğretici ve öğrenici geri bildirimlerinden hareketle ortaya koymaktadır. Çok yönlü materyallerin öğrenmeyi sağlamada gözlenebilir bir rolü olduğu görülmektedir. Tunçel (2024) dil bilgisi öğretiminde görsellikten yararlanılmasının soyut bir kavram olan dilin somutluğa yaklaşmasında etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ders kitaplarında yer alan görsel öğelerin, eğitici bir araç olarak metnin içeriğiyle ilişkili şekilde kullanılması, öğrenciler için olumlu katkıların gerçekleşmesi açısından önemli görülmektedir (Tepecik ve Kayabekir, 2017). Bu bilgiler doğrultusunda ders kitaplarında kullanılan görsel materyallerin çok önemli olduğu, seçiminde dikkatli olunması ve çeşitliliğe önem verilmesi gerektiği söylenebilir.

“Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Ders Kitabı”nın B1 ve B2 düzeyi incelendiğinde etkinliklerin dil becerilerine göre eşit şekilde dağıldığı, etkinliklerde yer alan görsellerin birbirine yakın sayılarda olduğu görülmüştür. Bu doğrultuda etkinlik ile görsel uyumu incelenmiştir. Elde edilen bulgular ışığında bilginin somutlaşmasında ve etkinliklerin amacına ulaşmasında görsellerin etkili olduğu söylenebilir. İçerikle uyumlu olan görsel, öğretimin kalıcılığını da artıracaktır. Tepecik ve Kayabekir (2017) metnin anlaşılmasında görselin etkisine vurgu yapmışlardır. Bu açıdan etkinlik ve görsel materyal uyumunun yakalanmış olması kitabın öne çıkan özelliği olmuştur.

Araştırma sonuçları doğrultusunda;

- Araştırmaya konu olan kitaplarda daha çok fotoğrafa yer verildiği tespit edilmiştir. Buna göre farklı türde görseller içeren etkinliklerin tasarlanması önerilebilir.
- Kitaplardaki görsellerin hedef kitlenin seviyesine uygun seçilmesi önerilebilir.
- Yapılan çalışmalarla birlikte teknolojideki gelişmeler ve yapay zekânın imkânları düşünüldüğünde hedef kitleye daha çok ulaşacağı düşünülen özgün içerikler kullanılabilir.
- Etkinliklerdeki soyut anlamları öğrencilerin zihninde somutlaştıracak nitelikte görsellere yer verilebilir.
- Görsellerin kültürel öğelerle desteklenmesi, öğrencilerin hem dil hem de kültür öğrenimini aynı anda gerçekleştirmesine katkı sağlayabilir.

- Görsellerin seçiminde estetik değerlere önem verilebilir.
- Görsellerin türü ve etkinlikle uyumunun incelendiği bu çalışma doğrultusunda, öğretici veya öğrencilerin görüşleri alınarak görsellerin öğretimdeki etkisine yönelik yeni çalışmalar yapılabilir.
- Görsel içeriklerin hedef kitle üzerindeki etkisinin ölçülmesine yönelik deneysel çalışmalar yapılması önerilebilir.

Kaynakça

- Aslan, E. (2010). Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk ders kitapları. *Eğitim ve Bilim*, 35(158), 215-231.
- Arslan, M. ve Adem, E. (2010). Yabancılar Türkçe öğretiminde görsel ve işitsel araçların etkin kullanımı. *Dil Dergisi*, 24(147), 63-86.
- Bailey, K., D. (1982). *Methods of social research*. Free Press.
- Bowen, G. A. (2009). Document analysis as a qualitative research method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Corbetta, P. (2003). *Social research: Theory, methods and techniques*. Sage.
- Çalık, T. (2001). *Türkçe ders kitaplarının biçim ve tasarımı, konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu, Türkçe 1-8*. Nobel.
- Çiftçi, M. ve Kaplan, K. (2018). 5. sınıf Türkçe ders kitabı etkinliklerinde kullanılan görsel materyal türlerinin öğretim programına uygunluğu. *International Journal of Language Academy*, 6(5), 183-192.
- Demir, T. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde materyal yetkinliği-ders kitapları. *Dil Dergisi*, 166(1), 43-52.
- Halis, İ. (2002). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. Nobel Yayın.
- İlhan, E., ve Yazar, İ. (2021). Temel eğitim Türkçe ders kitaplarındaki metin-görsel ilişkisinin görsel tasarım unsurları bağlamında incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 52, 744-763.
- İskender, M. E. (2019). *Yabancılar Türkçe öğretiminde çoklu ortam materyalleri ile desteklenmiş halk anlatılarının kültür öğrenimi ve dil becerileri gelişimi üzerindeki etkisi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi.
- İşcan, A. (2017). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarım aracı olarak filmlerden yararlanma. *Journal of Turkish Research Institute* 58, 437-452.
- İşcan, A. ve Kanca, E. (2021). Yabancılar Türkçe öğretimi ders kitaplarında görsel-metin uyumu. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 133-160.
- Karababa, Z. C. (2009). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi ve karşılaşılan sorunlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 42(2), 265-277.

- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.
- Kolaç, E. (2003). İlköğretim dördüncü sınıf Türkçe ders kitaplarının öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 105-137.
- Mayer, R., & Moreno, R. (1999). Cognitive principles of multimedia learning: the role of modality and contiguity. *Educational Psychology*, 91(2), 358-368.
- Miles, M. B., Huberman A. M. & Saldana, J. (2014). *Qualitative data analysis a methods sourcebook*. Sage.
- Eren Ökten, C. ve Sauner, M., H. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde resimli metin okumaları. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, (2), 65-79.
- Saat, H. (2023). Yabancılar Türkçe öğretiminde görsel-işitsel otantik materyalin dil bilgisi öğretiminde kullanımı. *Uluslararası Türkoloji Araştırmaları ve İncelemeleri Dergisi*, 8(2), 59-69.
- Tepecik, A. ve Kayabekir, T. (2017). Resim-metin ilişkisinde yapısal ve bilişsel kavramların tasarım sürecine etkisi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(4), 1641-1653.
- Tosunoğlu, M., Arslan, M., ve Karakuş, İ. (2001). *Konu alanı ders kitabı inceleme*. Anıttepe.
- Tunçel, H. (2024). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bulunma eklerinin görsel materyal kullanılarak öğretiminin başarıya etkisi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 6(7), 1109-1125.
- Uzuner, S., Aktaş, E. ve Albayrak, L. (2010). Türkçe ders kitaplarının görseller (illüstrasyonlar) açısından değerlendirilmesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 27, 721-733.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.

Araştırmacıların Makaleye Katkı Oranı Beyanı:

1. yazar katkı oranı: %50

2. yazar katkı oranı: %50

Çıkar Çatışması Beyanı:

Araştırmacılar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek veya Teşekkür Beyanı:

Bu çalışma için herhangi bir kurumdan finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Onayı:

Araştırma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Extended Abstract

Currently developments in science and technology have accelerated. This speed is reflected in education in many ways. The organization of educational environments and the diversification of the tools used in education have become a necessity of modern education. Despite all these developments, it is seen that the basic material of education and training processes is still the textbook. It is known that the most used tool by teachers and students is the textbook. It is important that textbooks are designed to meet the needs of teaching with their content. Because the quality of teaching is directly proportional to the quality of the textbook. The elements used in textbooks also determine the quality of the textbook. One of these elements is visuals. Especially in textbooks where Turkish is taught as a foreign language, there is a great need for visuals. For this reason, in this study, the visuals in textbooks teaching Turkish as a foreign language have been the subject of analysis. An answer to the question “What are the types of visuals in the textbooks used in teaching Turkish as a foreign language and how is the harmony between visuals and activities?” is tried to be answered. In this direction, the type of visuals in the textbooks used in teaching Turkish as a foreign language and the harmony of visuals with the activity are examined. Document analysis technique, one of the qualitative research methods, is used in the study. The object of the study is the activities and visuals in Yeni İstanbul Turkish Textbook for International Students B1 and B2 level textbooks. Content analysis method is used to analyze the data. The analysis is carried out by creating a “Visual - Activity Evaluation Criterion” to determine the text-visual harmony as a result of the literature review. The separate evaluations of three field experts are included in the findings. In the light of the findings, when the B1 and B2 levels of Yeni İstanbul Turkish Textbook for International Students are analyzed, it is found that the most common type of visual is photography, while there are no examples of table, sketch, cartoon types. The number of types included in the B1 and B2 level is as follows: photograph, cartoon, drawing, illustration, poster, map, table, digital drawing, picture, icon, sketch. Considering that visual literacy is gaining importance today, it is noteworthy that different visuals rich in content cannot be included. In addition, symbols and icons, which constitute the common language in international terms, are other elements that will facilitate language teaching. The predominant use of a single type of visuals emerges as an aspect of the book that can be criticized. In the analysis, compatible visuals are selected in the activities prepared for teaching listening, speaking, reading and writing skills. Analyzing B1 level textbook, 18 listening, 13 speaking, 13 reading, and 17 writing activities are found; and 18 listening, 16 speaking, 16 reading, and 18 writing activities are found in the B2 level textbook. In all of the activities in the B1 and B2 books for listening skills, the activities in the textbook are enriched with visuals.

In most of the listening activities, it is observed that the visuals are appropriate for the target audience at the B1 level, while in almost all of them, the visuals are appropriate for the target audience. Contrary to the findings that in more than half of the listening activities, visual-activity relationship is established and visuals contain clues about the activity, in most of the listening activities in the B2 book, visuals contribute to students' understanding of the activity;

visuals refer to the concepts in the activity; visuals are vivid, clear and interesting; visual-activity relationship is established; visuals contain clues about the activity. In more than half of the listening activities, it is observed that the visuals in the books of both levels do not carry art value. In most of the listening activities, the page layout is observed in the placement of the visuals. In half of the listening activities, it is observed that the visuals do not evoke universal values.

It is observed that almost all of the activities in the B1 and B2 books for speaking skills are enriched with visuals. In most of the speaking activities in both books, the page layout is observed in the placement of the visuals and that the visuals are appropriate for the target audience. In more than half of the speaking activities, the visuals are seen to contribute to the students' understanding of the activity; the visuals refer to the concepts in the activity; the visuals are vivid, clear and interesting; the visual-activity relationship is established; and the visuals contain clues about the activity. In half of the speaking activities, it is seen that the visuals are partially evocative of universal values. In almost half of the speaking activities, it is observed that the visuals do not carry art value.

In most of the activities in the B1 and B2 books for reading skills, it is seen that the activities in the textbook are enriched with visuals. In more than half of the reading activities, the visuals are appropriate for the target audience. In more than half of the visuals in reading activities, it is observed that the visuals do not carry art value. In slightly more than half of the reading activities, the visuals are observed to contribute to students' understanding of the activity; the visuals refer to the concepts in the activity; the visuals contain clues about the activity. In half of the reading activities, the page layout is observed in the placement of the visuals and a visual-activity relationship is established. In half of the reading activities, it is observed that the visuals are partially vivid, clear and interesting. In half of the reading activities, it is observed that the visuals were not evocative of universal values.

It is observed that almost all of the activities in the B1 and B2 books for writing skills are enriched with visuals. In almost all of the writing activities, the page layout is observed in the placement of the visuals; the visuals are evocative of universal values; the visual-activity relationship is established; the visuals are seen to contain clues about the activity; and the visuals are appropriate for the target audience.

In line with the results of the research; it is determined that more photographs are used. In this direction, it can be suggested to design activities with different types of visuals. Considering the developments in technology and the possibilities of artificial intelligence, original content that is thought to reach the target audience more can be used. In line with this study, in which the type of visuals and their compatibility with the activity are examined, it may be recommended to conduct new studies on the effect of visuals on teaching by taking the opinions of teachers or learners.